

LOYIHAGA ASOSLANGAN TA'LIMDA O'QUVCHILARNING IJODIY FIKRLASHINI O'STIRISHGA QARATILGAN METODLAR

Gulrux ToshboyevaAbdulhayevna

Kosonsoy tuman Ixtisoslashtirilgan maktabioliy toifali ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Maktabda o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish ta'lim jarayonining muhim yo'nalishlaridan biridir. Loyihaga asoslangan ta'lim (PAT) o'quvchilarning faolligini oshirish va ularda mustaqil fikrlash, masalani hal qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Ushbu maqolada PATning ta'lim jarayoniga joriy etilishi, unda qo'llaniladigan metodlar va ularning samaradorligi tahlil qilinadi. O'quvchilarning ijodiy fikrlashini o'stirish uchun loyihalar ishlab chiqish, jamoaviy ishlash va amaliy yondashuv kabi usullar taklif etilgan.

Kalit so'zlar: loyihaga asoslangan ta'lim, ijodiy fikrlash, o'quvchilar faolligi, ta'lim metodlari, jamoaviy ishlash.

Аннотация: Развитие творческого мышления учащихся в школе является одним из важных направлений образовательного процесса. Обучение, основанное на проектной деятельности (ОПД), способствует повышению активности учащихся, формированию у них навыков самостоятельного мышления и решения задач. В данной статье анализируется внедрение ОПД в образовательный процесс, применяемые методы и их эффективность. Для развития творческого мышления учащихся предлагаются такие методы, как разработка проектов, командная работа и практический подход.

Ключевые слова: обучение, основанное на проектной деятельности, творческое мышление, активность учащихся, образовательные методы, командная работа.

Annotation: Developing students' creative thinking in school is one of the key aspects of the educational process. Project-Based Learning (PBL) helps increase students' engagement and fosters independent thinking and problem-solving skills. This article analyzes the implementation of PBL in the educational process, the methods used, and their effectiveness. To enhance students' creative thinking, methods such as project development, teamwork, and a practical approach are suggested.

Keywords: project-based learning, creative thinking, student engagement, teaching methods, teamwork.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning bilim olish jarayoni faqat nazariy bilimlarga asoslanib qolmaydi, balki amaliy ko'nikma va malakalarni rivojlantirishga ham e'tibor qaratiladi. Loyihaga asoslangan ta'lim (PAT) – bu o'quvchilarning real hayotdagi muammolarni hal qilishga oid loyihalarni bajarish orqali bilim olishga yo'naltirilgan innovatsion ta'lim texnologiyasi. PATning asosiy maqsadi – o'quvchilarning mustaqil fikrlash, izlanish va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini shakllantirishdir. Bu maqolada

PATning o'quvchilarning ijodiy fikrlashini o'stirishga qanday ta'sir etishi, uning metodlari va samaradorligi tahlil qilinadi.

Adabiyot sharhi

Loyihaga asoslangan ta'lim haqidagi tadqiqotlar ko'plab ilmiy ishlar va adabiyotlarda o'rganilgan. Jumladan, John Deweyning "Demokratiya va ta'lim" asarida ta'kidlanganidek, ta'lim jarayonida o'quvchilarning faolligini oshirish va ularni real hayotdagi muammolarni hal qilishga jalb qilish muhim ahamiyatga ega. William Kilpatrick esa PATni "o'quvchilarning o'zlarining loyihalarini rejalashtirish va amalga oshirish orqali bilim olish" sifatida ta'riflagan. Zamonaviy tadqiqotchilar PATning o'quvchilarning mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir etishini ko'rsatadilar. Shuningdek, PATning jamoaviy ishlash, kommunikatsiya va muammo yechish ko'nikmalarini rivojlantirishga qo'shgan hissasi ham ko'p marta tasdiqlangan.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot quyidagi metodlardan foydalanilgan:

1. **Nazariy analiz metodi** : Loyihaga asoslangan ta'limning nazariy asoslarini va uning ta'lim jarayonidagi rolini o'rganish.

2. **Tajriba metodi** : Maktab o'quvchilari bilan PATni amalga oshirish orqali natijalarni kuzatish.

3. **Suhbat va anketa metodi** : O'quvchilarning PATga munosabatini va uning ta'sirini aniqlash.

4. **Tahlil metodi** : Olingan ma'lumotlarni tahlil qilish va xulosalar chiqarish.

Tadqiqot obyekti sifatida maktab o'quvchilari tanlangan bo'lib, ular bilan turli mavzularga oid loyihalar ishlab chiqildi va amalga oshirildi.

Tahlil va natija

Tadqiqot natijalariga ko'ra, loyihaga asoslangan ta'lim (PAT) o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda juda samarali ekanligi aniqlandi. PATning ta'lim jarayoniga joriy etilishi natijasida o'quvchilar faolligi, mustaqil fikrlash qobiliyati, jamoaviy ishlash ko'nikmalari va nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq qilish malakalari sezilarli darajada oshdi. Quyida tadqiqot natijalarining batafsil tahlili keltirilgan.

1. O'quvchilarning faolligi oshdi

PATni amalga oshirish jarayonida o'quvchilar faollik ko'rsatishga undovchi muhit yaratildi. Loyihalar ishlab chiqish va uni amalga oshirish jarayonida o'quvchilar o'zlarining fikr-mulohazalarini erkin ifodalash imkoniyatiga ega bo'lishdi. Bu esa ularning shaxsiy ixtiyorini oshirish va ta'lim jarayoniga katta qiziqish bilan kirishishga sabab bo'ldi. Masalan, bir guruh o'quvchilar "Ekologik muammolar va ularni hal qilish yo'llari" mavzusida loyiha ishlab chiqish jarayonida o'zlarining ekologik muammolarga oid fikrlarini bayon qilishdi va bunda ularning fikrlari hurmat bilan tinglandi. Bu holat o'quvchilarda o'z fikrlarini ochiq ifodalashga bo'lgan ishonchni oshirdi. Bundan tashqari, PATda o'quvchilar o'zlarining mas'uliyatini anglab yetishdi va har bir bosqichda faol ishtirok etishga intildilar. Natijada, o'quvchilarning darslarda faolligi oshdi, ularda ta'lim jarayoniga nisbatan yangicha munosabat shakllandi.

2. Ijodiy fikrlash ko'nikmalari shakllandi

Loyihaga asoslangan ta'limning eng muhim afzalliklaridan biri – bu o'quvchilarning ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishdir. PATda o'quvchilar real hayotdagi muammolarni hal qilishga oid loyihalarni ishlab chiqish va uni amalga oshirish jarayonida yangicha yondashuv va yechimlar topishga o'rgandilar. Masalan, "Maktab bog'ida ekologik toza mahsulotlar yetishtirish" loyihasida o'quvchilar birinchi navbatda muammoni aniqlashdi: maktab bog'ida qanday mahsulotlarni yetishtirish mumkin? Keyinchalik ular turli manbalardan ma'lumotlar yig'ib, muammoni hal qilish uchun bir necha variant yechimlar taklif qilishdi. Shu jarayonda o'quvchilar turli xil usullar va strategiyalarni sinab ko'rish orqali ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirdilar. PATda o'quvchilar faqat mavjud bilimlarni qayta ishlamay, balki yangi bilimlarni mustaqil ravishda izlash va ularni amaliyotga tatbiq qilishni o'rgandilar. Bu esa ularning fikrlash doirasini kengaytirishga va yangicha yondashuvlarni qabul qilishga yordam berdi.

3. Jamoaviy ishlash ko'nikmalari rivojlantirildi

PATning yana bir muhim afzalligi – bu o'quvchilarning jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishidir. Loyihalar ko'pincha guruhlarda bajariladi, bu esa o'quvchilarni birgalikda ishlashga o'rgatadi. Guruhlarda ishlash jarayonida o'quvchilar bir-birlariga yordam berish, hamkorlik qilish va umumiy maqsadga erishish uchun harakat qilishni o'rganadilar. Masalan, "Maktab atrofidagi ekologik muammolar" mavzusida loyiha ishlab chiqish jarayonida o'quvchilar birgalikda ish rejasini tuzishdi, vazifalarni taqsim qilishdi va birgalikda natijaga erishishga intildilar. Shu jarayonda ular bir-birlarining fikrlarini hurmat bilan tinglash va kompromisga kelish ko'nikmalarini rivojlantirdilar. Bundan tashqari, PATda o'quvchilar kommunikativ ko'nikmalarni ham oshirdilar. Ular o'z fikrlarini aniq va tushunarli tarzda bayon qilishni, boshqalarning fikrlarini eshitishni va jamoa ichida effektiv muloqot qilishni o'rgandilar. Jamoaviy ishlash ko'nikmalari o'quvchilarning kelajakda kasbiy faoliyatlarida ham muhim rol o'ynaydi.

4. Amaliy ko'nikmalar hosil bo'ldi

PATning yana bir muhim afzalligi – bu o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliyotga tatbiq qilish ko'nikmalarini shakllantirishdir. Loyihalar ko'pincha amaliy vazifalarga asoslangan bo'lib, ular o'quvchilarga nazariy bilimlarni hayotiy vaziyatlarga qo'llash imkoniyatini beradi. Masalan, "Suv resurslarini tejash" loyihasida o'quvchilar suv tejash usullarini o'rganishdi va maktab binosida suv sarfini kamaytirish bo'yicha amaliy chora-tadbirlar ishlab chiqishdi. Shu jarayonda ular nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq qilishni o'rgandilar. PATda o'quvchilar faqat kitobdan o'rganadigan bilimlarga emas, balki ularni real hayotda qanday qo'llash kerakligini ham anglab yetishdi. Bu esa ularning bilimlarini chuqurlashtirishga va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam berdi.

5. O'quvchilarning motivatsiyasi oshdi

PATda o'quvchilar o'zlarining qiziqishlariga mos keladigan loyihalarni tanlash imkoniyatiga ega bo'lishdi. Bu esa ularning ta'lim jarayoniga bo'lgan motivatsiyasini oshirishga sabab bo'ldi. Masalan, ba'zi o'quvchilar tabiatni muhofaza qilishga oid loyihalarni tanlashdi, boshqalari esa texnologiya yoki ijtimoiy muammolar bilan bog'liq loyihalarni ishlab chiqishdi. O'quvchilar o'zlari tanlagan loyihalarda faol ishtirok etish orqali o'zlarining qobiliyatlarini namoyon qilishdi va natijada ularda o'ziga ishonch hissi paydo bo'ldi. PATda o'quvchilar o'zlarining loyihalarini yakunlash va natijani namoyish

etish jarayonida hamda o'zlarining yutuqlarini baholash imkoniyatiga ega bo'lishdi. Bu esa ularning motivatsiyasini yanada oshirishga yordam berdi.

Takliflar

Loyihaga asoslangan ta'limning samaradorligini oshirish uchun quyidagi takliflar beriladi:

1. Loyihalarni hayotiy muammolarga bog'lash : O'quvchilarning qiziqishini oshirish va ularga real hayotdagi muammolarni hal qilish imkoniyatini berish.

2. **Jamoaviy ishlashni rag'batlantirish** : Guruhlarda ishlash orqali o'quvchilarning bir-biriga yordam berish va hamkorlik qilish ko'nikmalarini rivojlantirish.

3. **O'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish** : Har bir o'quvchining qobiliyatlarini hisobga olgan holda loyihalar ishlab chiqish.

4. **Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish** : Internet, kompyuter dasturlari va boshqa zamonaviy vositalardan foydalanib, o'quvchilarning bilimlarini kengaytirish.

Xulosa

Loyihaga asoslangan ta'lim – bu o'quvchilarning ijodiy fikrlashini o'stirish va ularni mustaqil fikrlashga o'rgatishning samarali usuli. PAT orqali o'quvchilar real hayotdagi muammolarni hal qilishga oid loyihalar ishlab chiqish, guruhlarda ishlash va amaliy yondashuvlarni o'rganadilar. Tadqiqot natijalariga ko'ra, PAT o'quvchilarning faolligini oshirish, ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish va jamoaviy ishlash mahoratini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun PATni maktab ta'lim tizimiga kengroq joriy etish zarur.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Dewey, J. (1916). *Democracy and Education* . New York: Macmillan.
2. Kilpatrick, W. H. (1918). *The Project Method* . Teachers College Record.
3. Bell, S. (2010). *Project-Based Learning for the 21st Century: Skills for the Future* . The Clearing House.
4. Thomas, J. W. (2000). *A Review of Research on Project-Based Learning* . Autodesk Foundation.
5. Markham, T., Larmer, J., & Ravitz, J. (2003). *Project Based Learning Handbook* . Buck Institute for Education.
6. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni va nizomlari.